

Можливо основною проблемою при застосуванні штрафів може стати забезпечення їх сплати, що в свою чергу може бути вирішено шляхом створення певних фондів, з яких будуть перераховуватися грошові кошти в рахунок оплати санкцій без значних перешкод [8]. А разі якщо штрафи не сплачуються завжди буде існувати можливість застосування механізму призупинення поступок.

Як вже було визначено наявні механізми не стимулюють членів СОТ здійснювати ефективну імплементацію і, навіть, дозволяють затягувати цей процес у невизначених масштабах. Отже необхідно щоб санкції розраховувалися з моменту затвердження звіту третейської групи чи Апеляційного органу, та зростали у часі, в разі невиконання членом СОТ своїх обов'язків. Як приклад можна навести спір між ЄС та США щодо експортуючих за кордон корпорацій, коли ЄС набув право збільшувати розмір санкцій щомісяця, і така концепція може бути застосована в інших справах [6].

Підсумовуючи, зазначимо, що врегулювання суперечок в рамках СОТ є складним та неоднозначним механізмом, який як і будь-який юридичний інструмент потребує постійного вивчення і вдосконалення, особливо враховуючи постійну інтенсифікацію міжнародної торгівлі та її ускладнення.

Список використаних джерел:

1. William J. Davey, "The WTO Dispute Settlement Mechanism" (June 25, 2003). Illinois Public Law Research Paper No. 03-08.
2. Edwin M. Adams, Evaluating WTO dispute settlement. Illinois Public Law and Legal Theory Research Papers Series. Research Paper No. 05-19. November 30, 2005.
3. Dispute Settlement: the Disputes [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/find_dispu_documents_e.htm
4. Joost Pauwelyn, Enforcement and Countermeasures in the WTO, 94 American Journal of International Law, 335, 2000.
5. William J. Davey, Dispute Settlement in GATT, 11 Fordham International Law Journal 51, 99, 1987.
6. United States – Tax Treatment for "Foreign Sales Corporations". – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/108_arb_e.pdf
7. Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas – Recourse to Arbitration by the European Communities under Article 22.6, WT/DS27/ARB, para. 6.3.
8. William J. Davey, Implementation in WTO Dispute Settlement (June 25, 2003). Illinois Public Law and Legal Theory Research Papers Series 2006 No. 06.

* *Бардіна Олена Олександрівна – аспірантка Інституту законодавства Верховної Ради України.*

УДК 341.01:297

Інна Ворошилова*

ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ОСОБЛИВОСТІ ІСЛАМСЬКОЇ ДОКТРИНИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Статтю присвячено питанням правової природи ісламської доктрини міжнародного права, встановленню її особливостей та впливу на процес міжнародно-правового співробітництва мусульманських держав з немусульманськими на дво- та багатосторонньому рівні.

Ключові слова: міжнародне право, мусульманське міжнародне право, сіяр, ісламська доктрина міжнародного права, праворозуміння, міжнародне співробітництво.

Ворошилова И. В. Правовая природа и особенности исламской доктрины международного права.

Статья посвящена вопросам правовой природы исламской доктрины международного права, установлению её особенностей и влияния на процесс международно-правового сотрудничества мусульманских государств с другими государствами мира на двух- и многостороннем уровне.

Ключевые слова: международное право, мусульманское международное право, сияр, исламская доктрина международного права, правопонимание, международное сотрудничество.

Voroshylova I. V. Legal Nature and Specificities of the Islamic International Law Conception.

The paper is dedicated to the issues of the legal nature of the Islamic international law conception, the identification of its specificities and their impacts on the process of bi- and multilateral international legal cooperation between Muslim states and other states of the world.

Keywords: international law, Muslim international law, siyar, Islamic international law conception, law-perception, international cooperation.

Як зазначав ще у XIX ст. І. Блюнчлі [1], «міжнародне право як право усього людства зв'язує воедино християн та магометан, брахманістів та буддистів, послідовників Конфуція та прихильників світл, віруючих та невіруючих».

Проте як свідчить практика, міжнародне право зародилося на основі європейського бачення та має в своїй основі європейське праворозуміння. Цей аспект необхідно враховувати при здійсненні дво- та багатостороннього співробітництва з мусульманськими державами світу, оскільки ісламська правова доктрина має свої характерні особливості, що зумовлені відмінним ісламським праворозумінням у цілому та специфікою ісламської концепції міжнародного права – зокрема.

Мета цієї статті полягає у розкритті правової природи та виявленні особливостей ісламської доктрини міжнародного права, що впливають на процес міжнародно-правового співробітництва мусульманських держав з іншими державами світу на дво- та багатосторонньому рівні.

Питанням дослідження ісламської правової доктрини присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як Х. Бехруз, О. Бібікова, М. Бурхануддін, Р. Давід, В. Донцов, М. Жданов, О. Ігнатенко, Н. Коулсон, О. Львова, М. Лубська, А. Массе, О. Скакун, М. Хаддурі, В. Халлак, Дж. Шахт та ін. Окремі аспекти мусульманського міжнародного права висвітлюються у дослідженнях О. Буткевич, Дж. Рехмана, А. Саїдова, Л. Сюкіяйнена, М. Хамідуллага, Р. Шарля. Найважливішим та найгрунтовнішим джерелом висвітлення питань міжнародного права з позицій ісламу стала праця провідного ісламського юриста М. Шайбані «Велика книга сіяру» («Великий сіяр») у перекладі М. Хаддурі. У працях зазначених авторів знайшли належне відображення різні аспекти ісламської правової доктрини. Проте, з огляду на динамізм розвитку глобалізаційних процесів у світі, що зумовило пошук шляхів встановлення і розвитку міжнародно-правових відносин з мусульманськими державами, галузь мусульманського міжнародного права потребує подальшого комплексного вивчення.

Загалом ісламське праворозуміння виходить з того, що в принципі право є не творінням людини або держави, а вираженням волі Аллаха; люди мають лише знаходити правові рішення у загальних рамках шаріату. Як зазначає професор Л. Сюкіяйнен [2], по суті йдеться не про правотворчість у точному значенні, а про регламентарні повноваження, що покладаються на мусульманських правників. У цьому зв'язку окремо варто зазначити, що автори більшості російських досліджень у галузі мусульманського права не розглядають міжнародне право як його самостійну галузь [3].

В силу історичних причин мусульманські держави не брали участі у процесі формування основних рамок сучасної системи міжнародних відносин, оформлення якої почалося після Другої світової війни. Це було зумовлено тим, що переважна більшість таких держав сформувалася у процесі деколонізації як світські держави, що залишило свій відбиток на всьому комплексі внутрішньодержавних і регіональних політичних процесів у мусульманському світі, а також на місці і поведінці мусульманських держав у міжнародних відносинах [4].

Водночас розвиток мусульманського права з часом порушив для ісламських держав проблему встановлення і розвитку відносин з немусульманськими державами, а також з існуючими релігійними громадами на власних територіях. Як зазначав С. Корфф [5], «сам лише факт сусідського співжиття створює моральні і правові обов'язки, які з плином часу кристалізуються у систему міжнародного права».

Як зазначають Р. Салмі, С. Адіб Маджул та Г. Танхам [6], у IX-X ст., коли період ісламських завоювань пішов на спад, мусульманські лідери були змушені замислитися над налагодженням і розвитком міждержавних відносин, а мусульманські правники почали розробляти норми, які мали

регулювати відносини мусульманських держав між собою та з немусульманськими державами.

Таким чином, ісламськими юристами була розроблена окрема гілка мусульманського права – міжнародне право (*сі [й]яр*), або право народів. Регулювання міжнародних відносин у мусульманському праві здійснюється на основі дуалістичної концепції поділу всіх країн і народів світу на дві групи за релігійною ознакою – мусульманський світ (*дар аль-іслам*, світ ісламу) та немусульманський світ (*дар аль-харб*, світ війни; в рамках цієї групи деякі дослідники виділяють кілька типів немусульманських країн залежно від того, у стані війни чи миру перебувають з ними мусульманські країни). До зазначених двох додають ще третю групу [7] – *дар аль-агд*, світ договору (територія, над якою мусульмани не встановили свого контролю, але яка знаходиться в межах мусульманської держави та влада на якій належить неворожим до ісламу лідерам). Відповідно до такого підходу зовнішня політика будь-якої мусульманської держави визначається залежно від того, з мусульманською чи немусульманською державою здійснюються зовнішні зносини.

По суті, цю концепцію підтвердив арабський юрист Ш. Сарахсі [8], який так визначає сіяр: «він описує поведінку віруючих у їхніх відносинах з невіруючими ... на ворожих територіях; з народами, з якими віруючі укладають договори та які можуть постійно чи тимчасово знаходитися на мусульманських землях; з відступниками, які були найгіршими з невіруючих, оскільки зреклися після того, як прийняли [іслам]; а також із непокірними, які не вважалися невіруючими, оскільки були неосвіченими та мали хибне розуміння [ісламу]».

Відомий ісламський юрист і дослідник мусульманського міжнародного права М. Хамідуллах дав таке визначення сіяру: «частина права і традицій держави та договірні зобов'язання, яких мусульманська *de facto* чи *de jure* держава дотримується у своїх відносинах з іншими *de facto* чи *de jure* державами» [9].

Слід відзначити, що встановлюючи принципи та спеціальні правила поведінки (які, щоправда, не завжди виконувалися), норми сіяру ніколи не кодифікувалися. Але Р. Салмі, С. Адіб Маджул та Г. Танхам наголошують у цьому зв'язку на встановленні Пророком Мухаммедом двох важливих прецедентів: мирне розв'язання спорів та прагматизм у міжнародних відносинах. Відтоді мусульманські держави намагаються дотримуватися цих правил у міжнародних відносинах. Адже, як свідчить історія, впродовж тривалого періоду боротьби із Заходом мусульмани іноді вступали в альянси з християнами, коли потребували допомоги у війні проти інших мусульман. Християни, до речі, діяли так само, коли це відповідало їх інтересам. В епоху хрестових походів, а також в інші часи між мусульманами і християнами уклалися благородні перемир'я, мирно вирішувалися суперечки та підписувалися договори, яких часто дотримувалися роками потому [6].

Джерела сіяру ісламські правники та дослідники мусульманського права традиційно розділяють на первинні (основні) джерела мусульманського права (Коран, Сунна, кіяс, іджма тощо) та вторинні, до яких тією чи іншою мірою відносять практику ісламських правителів та халіфів, їх офіційні інструкції військовим командувачам, послам та іншим державним чиновникам, положення договорів та інших аналогічних угод, що укладені мусульманськими державами з немусульманськими, поведінка інших держав (або принцип взаємності), арбітражні рішення, думки досвідчених та поважних юристів*, конституційні закони та внутрішнє законодавство мусульманських держав стосовно іноземців та міжнародних відносин різних історичних періодів їх розвитку [10, с. 11-17].

М. Хаддурі у цьому зв'язку пише: «Взаємна згода, звичаї, аргументи та відповідні документи у полеміці щодо ісламської доктрини міжнародного права також визнані основою для дослідження і критерієм для дій. Ці документи включають Коран, хадіси, а також правила та настанови, що розроблені при укладенні договорів і зобов'язань із немусульманами. Вердикти та судові тлумачення, запозичені з текстів стародавніх книг, а також висловлювання й переконання халіфів та сподвижників Пророка ... є іншими основними джерелами при тлумаченні законів. Ці

* У цьому контексті особливо цікавою є праця видатного ісламського юриста М. Хамідуллаха «Ісламський світ: міждержавні відносини» (2001 р.), що дає більш широке уявлення про джерела мусульманського міжнародного права, пропонує власну класифікацію та детально їх характеризує. Зокрема, він поділяє думки досвідчених і поважних юристів на спільні думки усієї правової громади та індивідуальні думки її окремих представників.

книги ... та правові збірки мали великий вплив на розвиток міжнародного права» [11]. Проте, враховуючи історичний аспект розвитку і становлення сіяру, він також уточнює, що «на ранніх стадіях розвитку мусульманських держав думки та практика халіфів часто також відносилися до норм міжнародного права, але такі норми вважалися чинними у значенні закону лише після того, як були санкціоновані традицією, аналогією чи консенсусом» [12, с. 352].

Деякі конкретні правила поведінки закріплені у так званих правових строфах Корану. Сіяру стосуються, за різними джерелами, близько 25 з них, але вітчизняні дослідження у галузі мусульманського права не дають чіткого посилання на конкретні глави чи вірші Корану, що прямо чи опосередковано стосуються питань міжнародного права в ісламі [13].

Оскільки сіяр регламентує не лише питання війни та миру (включаючи священну війну – *джихад* – із відступниками від ісламу), а й відносини мусульманської громади з представниками інших релігій і вірувань, правове становище різних категорій населення залежно від їх ставлення до ісламу, відтак ця галузь мусульманського права поєднує у собі як норми міжнародно-правового характеру, так і окремі внутрішньодержавні юридичні приписи.

По завершенні періоду арабських завоювань концепція сіяру потребувала перегляду і розширення з метою включення до неї механізмів регулювання відносин як з дружніми, так і з ворожими народами. Отже, розвиток норм і практики, що регулювали завершення чи тимчасове припинення воєнних дій, укладання договорів, а також пересування осіб між територіями держав для комерційних чи інших мирних цілей, був зумовлений історичною необхідністю.

Крім того, на сутність і природу ісламської концепції міжнародного права значно вплинули особливості процесу її становлення і характеру її формування. На думку М. Хаддурі [14], сіяр не є системою (галуззю), відокремленою від мусульманського права. Він являє собою лише розширення священного права (шаріату) з метою регулювання відносин мусульман з немусульманами в межах чи поза межами території ісламу. Іншими словами, мусульманське право народів не існує як окрема система у тому сенсі, що сучасне муніципальне (національне) та міжнародне право, що спираються на різні джерела та підтримуються різними санкціями, відрізняються одне від одного. Сіяр, у значенні мусульманського права народів, є лише складовою ісламського *corpus juris*, обов'язковою для всіх мусульман та тих, хто прагне захистити їх інтереси згідно з мусульманським правосуддям. Так само, як *jus gentium* – розширення *jus civile* – було створено римлянами для регулювання їхніх відносин з іншими народами, за аналогією сіяр – як розширення шаріату – було створено для регулювання взаємовідносин мусульман з немусульманами, коли останні вступали з ними в контакт. Отже, з одного боку, сіяр – це сукупність норм права, якими керувалися мусульманські держави у своїх відносинах з немусульманськими державами незалежно від того, приймали їх останні чи ні. З іншого – коли мусульмани укладали договори з іншими народами, вони були зобов'язані їх дотримуватися за взаємною згодою.

Особливості релігійно-правової природи сіяру як галузі мусульманського права обумовлюються, передусім, специфічною правовою природою шаріату та ісламського світо- і праворозуміння в цілому.

Однією з головних особливостей сіяру є те, що його норми забезпечуються тими самими засобами, що й інші норми шаріату. Цю думку частково підтверджує М. Хаддурі, який у цьому зв'язку, зокрема, зазначає: «Мусульманське право народів (сіяр) як частина шаріату теоретично ґрунтувалося на тих самих джерелах та підтримувалося тими самими санкціями, що і шаріат. Проте на практиці, якщо під терміном «право народів» розуміється певна сукупність норм і практики взаємовідносин мусульман з іншими народами, слід радше шукати подальших доказів мусульманського права народів, ніж звертатися до традиційних коренів чи джерел шаріату» [15].

Особливості ісламського розуміння міжнародного права впливають, передусім, із релігійної обумовленості його норм, що переважно мають імперативний характер. О. Буткевич [16] виділяє дві основні особливості сіяру – незмінність (оскільки він від початку мав у своїй основі релігійні норми та був створений в рамках шаріату) та історичну обумовленість (сіяр як історичне явище найчастіше пов'язується зі сферою війни, а не мирними міжнародними відносинами).

Хоча теоретичні основи сіяру походять із коранічних положень та висловлювань Пророка Мухаммеда, спосіб їх інтерпретації та доктринальний розвиток, що підкріплювалися правовою та методологічною аргументацією мусульманських юристів, залишали значний простір для

поширення чи критики. Відтак, поширення норм сіяру ісламськими правниками ані диктувалося потребами мусульманської держави, ані заохочувалося нею. Навпаки, тлумачення «священного закону» здійснювалося завдяки особистим та незалежним зусиллям ісламських юристів. Як відзначає Дж. Рехман [10, с. 23-24], це було зумовлено тим, що, хоча норми шариату в цілому та сіяру – зокрема вважалися обов'язковими для лідерів мусульманських держав, проте за останніми залишалось право вибору поглядів однієї з домінуючих правових шкіл. На практиці вони відступали від жорсткого дотримання норм шариату щоразу, коли таку поведінку диктувала політична самозацікавленість.

Разом з цим, існував ряд інших факторів, що сприяли різному тлумаченню норм сіяру чи відхиленню від нього, зокрема еволюція ісламу та його взаємозв'язок з іншими релігійними і правовими традиціями, внаслідок якої ісламська практика поглинала та асимілювала різні іноземні правові концепції та ідеї.

Обов'язкова сила сіяру, по суті, не базувалася на взаємодії чи взаємній згоді, якщо тільки немусульмани не бажали скористатися ісламським правосуддям. Норми сіяру були системою права, у якій санкції мали моральний чи релігійний характер та були обов'язковими для прибічників ісламу, навіть якщо такі норми суперечили їх інтересам. Отже, норми сіяру були обов'язковими, по суті, лише для мусульман. Проте окремі норми, які обов'язково були результатом взаємного визнання, такі як обмін ув'язненими, дипломатичний імунітет та митні збори, взаємо визнавалися як мусульманськими, так і сусідніми з ними державами [12, с. 350].

Мусульманське право, на відміну від інших правових систем, включає також норми міжнародного права як правила, що сформульовані у внутрішніх джерелах, а не вироблені шляхом міжнародного співробітництва.

Суб'єктами сіяру є держави, але мусульманська міжнародно-правова доктрина не виключає і правосуб'єктність фізичних осіб. Виходячи зі вселенського характеру ісламу, мусульманське право споконвіку було персоніфікованим, а не територіальним, оскільки територіальна обмеженість не співвідносилася з ідеєю створення ісламської держави на території усього світу. Оскільки принципи мусульманського права мають релігійний характер, вони можуть неоднозначно сприйматися чи взагалі не сприйматися державами з іншими релігійними чи ідеологічними доктринами, що суперечить реаліям сучасних міжнародних відносин. Для цього в сучасній доктрині мусульманського міжнародного права існує дві категорії норм – регіональні (що регулюють відносини між мусульманськими державами) та універсальні (які регламентують відносини з іншими державами) [17].

Значний вплив на сучасне мусульманське міжнародне право справив процес вестернізації, що зумовив взаємопроникнення і, як наслідок, взаємовплив мусульманського права та інших правових систем [18]. У цьому сенсі можна виділити два аспекти (виміри), за якими відбувається взаємопроникнення та взаємовплив ісламу та інших правових систем світу: перший стосується зміни самих норм мусульманського права, другий – зміни їх тлумачення та застосування.

Варто відзначити, що проблема співвідношення та взаємовпливу еволюції суспільства та шариату останнім часом викликає жваві наукові дискусії та спори.

Що стосується зміни самих норм і принципів мусульманського права, думки юристів та вчених із цього питання збігаються, оскільки всі вони погоджуються в одному – шариат за своїм змістом, сутністю і принципами є незмінним, статичним і консервативним, а, отже, не залежить від змін у суспільстві. Це обґрунтовується, в першу чергу, тим, що незмінність, обов'язковість, абсолютний характер та божественне походження ісламських законів не дозволяють змінити раз і назавжди встановлені звичаї, правові норми і поняття. Аксиоматичність таких понять пов'язана, передусім, із їх визначеністю Пророком Мухаммедом і, як наслідок, їх непорушністю. Відтак, норми і принципи шариату є незмінними та не піддаються впливу будь-яких еволюційних змін, оскільки такі зміни могли б суттєво вплинути на самі основи ісламського світобачення.

Але в силу динамічних змін реалій міжнародного порядку та міжнародних відносин, зумовлених еволюцією усіх сфер життєдіяльності суспільства, неодмінно змінюється тлумачення цих норм і принципів. Таким чином, фактично зміни у тлумаченні та інтерпретації норм і принципів шариату є неминучими, але при цьому має зберігатися їх статичність.

Крім того, існує ще один важливий аспект вестернізації мусульманського права. Як зазначає Р. Давід [19], за рамками персонального статусу (сімейні відносини, право спадкування) – у сферах, які не зачіпають «священних основ» мусульманського права – застосування норм

мусульманського права поступилося місцем застосуванню норм, запозичених у романо-германській правовій сім'ї або ж у сім'ї загального права. Внаслідок цього всі існуючі галузі мусульманського права зберегли лише невелику кількість норм, що походять від мусульманського права.

Таким чином, наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. в результаті вестернізації мусульманські правові норми і принципи, незважаючи на їх незмінність, часто отримують нове, «актуалізоване» тлумачення, водночас окрема їх частина поступово витісняється запозиченими з інших правових систем нормами і принципами, що, в свою чергу, здійснює комплексний вплив на подальший розвиток мусульманської правової доктрини у цілому та мусульманського міжнародного права як її окремого елементу. З одного боку – за таких умов проблема збереження та інкорпорації норм шаріату (чи, принаймні, їх частини) у сучасні суспільства стає дедалі нагальнішою у багатьох мусульманських державах, особливо у питаннях, що стосуються міжнародного права. Разом з тим, останнім часом тривають жваві наукові дискусії навколо переосмислення концепції сіяру саме через змінні світові реалії, оскільки більшість його понять у сучасному розумінні (зокрема, концепція *джихаду*) стають неефективними чи навіть взагалі неприйнятними. З іншого боку – такий розвиток подій зближує мусульманське право з іншими правовими системами, зокрема у питаннях, пов'язаних із реалізацією міжнародно-правового принципу співробітництва як на дво-, так і на багатосторонньому рівні, що, безумовно, є позитивним фактором для розвитку і поглиблення такого співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Блюнчли И. К. Современное международное право цивилизованных государств, изложенное в виде кодекса / И. К. Блюнчли. – М., 1876. – С. 60.
2. Сюкияйнен Л. Шариат и мусульманско-правовая культура [Електронний ресурс] / Л. Сюкияйнен // Режим доступу: http://www.ca-c.org/journal/cac-05-1999/st_12_sykiainen.shtml#3
3. Сюкияйнен Л. Р. Мусульманское право: вопросы теории и практики / Отв. ред. В. А. Туманов. – М., 1986. – 256 с. – С. 233.
4. Донцов В. Е. Ислам в международных отношениях / В. Е. Донцов // Дипломатический ежегодник. – М., Научная книга, 1997. – С. 62-89.
5. Korff S. A. An Introduction to the History of International Law / Baron S. A. Korff. – American Journal of International Law. – Vol. XVIII (1942). – P. 248.
6. Salmi R., Adib Majul C., Tanham G. Islam and Conflict Resolution: Theories and Practices / R. Salmi, C. Adib Majul, G. Tanham // University Press of America, 1998. – 221 p. – P. 14.
7. Примак Т. К., Старостина С. А. Договор в мусульманской политико-правовой доктрине / Т. К. Примак, С. А. Старостина // Государство и право. – 2008. – № 9. – С. 73-76.
8. Ahmed M. M. Encyclopaedia of Islam / M. (Mufti) Mukarram Ahmed. – Anmol Publications PVT. LTD., 2005. – 19152 p. – P. 358.
9. Hamidullah M. Islamic World: Inter-State Relations / Muhammad Hamidullah. – Anmol Publications PVT. LTD., 2001. – 268 p.
10. Rehman J. Islamic State Practices, International Law and the Threat from Terrorism: a Critique of the «Clash of Civilizations» in the New World Order / Javid Rehman // Studies in International Law. – Hart Publishing, 2005. – 256 p. – P. 11-17.
11. Khadduri M. War and Peace in the Law of Islam / Majid Khadduri. – The Lawbook Exchange, Ltd., 2006. – 321 p.
12. Khadduri M., Liebesny J., Jackson H. Origin and Development of Islamic Law. Law in the Middle East / M. Khadduri, J. Liebesny, H. Jackson. – The Lawbook Exchange, Ltd., 2008. – 395 p. – P. 352.
13. Скакун О. Ф. Сравнительное правоведение: Основные типы (семьи) правовых систем мира: Учеб. для студ. вузов / О. Ф. Скакун. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. – 464 с. – С. 299-346; Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности / Пер. с фр. В. А. Туманова // Р. Давид, К. Жоффре-Спинози. – М.: Международные отношения, 2009. – 456 с. – С. 350.
14. Khadduri M. The Islamic Law of Nations: Shaybani's Siyar / Majid Khadduri. – JHU Press, 2002. – 232 p. – P. 6.
15. Khadduri M., Ramazani R. K. The Islamic Conception of Justice / Majid Khadduri, R. K. Ramazani // JHU Press, 2002. – 272 p.

16. Буткевич О. В. Міжнародне право в ісламській доктрині / О. В. Буткевич // Віче. – 2007. – № 13. – С. 34-37.
17. Жданов Н. В. Исламская концепция миропорядка / Н. В. Жданов – М.: Международные отношения, 1991. – 216 с.
18. Фисун Ю. Ю. Исламський релігійний фактор і його вплив на сучасне міжнародне право / Ю. Ю. Фисун // Международное право после 11 сентября 2001 года: Сб. науч. статей / Под ред. М. Ф. Орзиха, М. Е. Черкеса. – Одесса: ФЕНИКС, 2004. – С. 231-235.
19. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности / Пер. с фр. В. А. Туманова // Р. Давид, К. Жоффре-Спинози. – М.: Международные отношения, 2009. – 456 с. – С. 364.

** Ворошилова Інна Валеріївна – головний консультант Інституту законодавства Верховної Ради України.*

УДК 341.9

Сергій Горькавий*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В УКРАЇНІ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ

У статті розглянуто особливості правового захисту авторського права в Україні та його відповідність міжнародно-правовим стандартам.

Ключові слова: авторське право, захист авторських прав, міжнародні стандарти авторських прав.

Горькавий С. С. Особенности защиты авторских прав в Украине в соответствии с международными стандартами.

В статье рассмотрены особенности правовой защиты авторского права в Украине и ее соответствие международно-правовым стандартам.

Ключевые слова: авторское право, защита авторского права, международные стандарты авторского права.

Horkavyi S. S. Specificities of Copyright Protection in Ukraine in Conformity with the International Standards.

The article analyzes legal copyright protection in Ukraine and its compliance with the international legal standards.

Keywords: copyright, copyright protection, international standards of copyright.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини цивільно – правового характеру (майнові та особисті немайнові), які виникають у зв'язку із необхідністю захисту авторського та суміжних прав.

Предметом дослідження є норми вітчизняного законодавства, тематичні конвенції, норми європейського законодавства у сфері захисту авторських прав.

Метою статті є проведення комплексного наукового аналізу проблемних питань правового регулювання відносин, які виникають при захисті авторських прав в міжнародному приватному праві, формулювання теоретичних висновків та розробка пропозицій, спрямованих на вдосконалення законодавства, яке регулює відносини, пов'язані з охороною авторських прав.

Завдання:

- вивчення міжнародного приватного законодавства в галузі охорони авторських прав;*
- аналіз досвіду правового регулювання відносин охорони авторських прав у зарубіжних державах;*
- критичний аналіз національного законодавства на предмет відповідності світовим стандартам;*
- визначення основних та ефективних методів регулювання авторських відносин у міжнародній практиці;*